

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 4, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.022

*О. В. Химич,
старший викладач кафедри фінансів,
Інституту підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів*

СУЧАСНИЙ СТАН НАДХОДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В РЕГІОНІ УКРАЇНИ

*О. Khymych,
Senior Lecturer of Department of Finance Lviv Polytechnic National University*

THE CURRENT STATE OF THE INVESTMENTS IN THE REGIONS OF UKRAINE

У статті розглянуто надходження іноземних інвестицій в регіони України. На основі досліджень проведено групування областей України за часткою прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі. Визначено напрями інвестиційних потоків та проблеми активізації інвестиційної діяльності в регіонах країни.

The article deals with foreign investment in the regions of Ukraine. Based on research conducted grouping regions of Ukraine by share of foreign direct investment in total. The author of defines directions investment flows and problems to stimulate investment in the regions.

Ключові слова: *інвестиції, прями іноземні інвестиції, регіон, напрями інвестування, інвестиційна діяльність.*
Keywords: *investment, foreign direct investment, region, investment trends, investment activities.*

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток будь-якого регіону України напряму залежить від величини вкладеного капіталу в нього, тобто вхідних інвестиційних потоків. Кожний регіон має свої особливості, які пов'язані з веденням господарської діяльності, пріоритетними напрямками розвитку, кліматично-природничими умовами, розвитком технологій та трудовим потенціалом, тощо. Як зазначає В.Т. Голубятников, «створення сприятливого інвестиційного клімату насамперед, пов'язане з чітким регулюванням інвестиційної діяльності. Структурна перебудова, оновлення і розвиток економіки України та регіонів залежить від ефективності інвестиційної діяльності, яка зараз, на жаль, має недостатні обсяги» [1, с. 29].

Інвестиції повинні стати основним акумулятором позитивних зрушень в економіці. При плануванні та регулюванні інвестиційної діяльності на мезорівні доцільно провести аналіз сучасного стану, який склався, виявити найбільш проблемні зони та кризові моменти, а також діагностувати причини, які призвели до такої ситуації. При такому аналізі важливо переходити від різностороннього аналізу стану по окремим напрямкам інвестиційної політики до комплексного взаємопов'язаного аналізу інвестиційної діяльності в регіоні в цілому. З цієї точки зору проблеми активізації інвестиційної діяльності та аналіз інвестиційної ситуації в регіоні є актуальним питанням для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у напрями дослідження проблем приваблення іноземних інвестицій, що є особливо актуальним на сьогоднішньому етапі розвитку економіки України та її регіонів, як з теоретичної так і з практичної точок зору зробили такі вчені як: І. Бланка, С. Бойка, В. Василенка, О. Власюк, В. Волошина, О. Гаврилюк, П. Гайдучього, В. Гейця, Б. Губського, Б. Данилишина, М. Денисенка, В. Загорського, С. Захаріна, Л. Катан, В. Кравців, Д. Лук'яненко, В. Мамутова, А. Мерзляк, А. Мокія, В. Осецького, А. Переседи, О. Пирог, А. Поручника, В. Проскурін, Л. Петкова, С. Реверчука, О. Рогач, А. Румянцова, А. Степаненка, Д. Стеценка, А. Сухорукова, С. Писаренко, І. Ткачук, В. Федоренка та інші. У працях [1-6] визначено основні базові теоретико-методологічні підходи щодо залучення прямих іноземних інвестицій. В. Кравців, М. Мельник, В. Антонов [2] приділили увагу аналізу впливу ПІІ на економічний розвиток приймаючої держави. В. Федоренко, Т. Проценко, В. Солдатенко, Д. Степанов [3], М. Бутко, О. Акименко [4] та Н. Свірідова, І. Заблудська, В. Василенко, В. Третяк, С. Лискова [5] у своїх роботах обґрунтували особливості визначення стратегічних цілей, напрями активізації процесу залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та вивчали сучасний стан іноземного інвестування в Україні. Незважаючи на наявну кількість досліджень у цій сфері, все-таки, на сьогодні, не достатньо досліджено, враховуючи динамічність показників, тенденції надходження інвестицій в окремі регіони України та напрями інвестування.

Цілі статті. Проаналізувати структуру надходження та напрями ПІІ в регіони України, згрупувати області за часткою прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі. На основі проведеного дослідження визначити основні тенденції та проблеми у надходженні інвестицій у регіони.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акумулюючи іноземний капітал та забезпечуючи доступ до сучасних технологій і менеджменту, регіональна політика залучення інвестицій націлена на вирішення соціальних програм, що стоять перед регіоном, та є чинником забезпечення соціально-економічного зростання. Іноземні інвестиції у країнах з перехідною економікою можуть виступити засобом формування ринкового інституціонального середовища. Основною ціллю регіональної політики є створення умов для ефективних вкладень в економіку регіону з-за кордону. Під ефективним вкладенням зазвичай розуміють такі інвестиції, які, окрім плати за ризик, дозволяють отримати економічну вигоду, що задовольняє інвестора. Результатом таких капіталовкладень для регіону має стати підвищення його бюджетної ефективності шляхом зростання доходної частини чи скорочення витратної частини регіонального бюджету [3, с. 98-99].

Станом на 01.01.2012 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в Україну (кумулятивно), з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці, склав 49,4 млрд дол. США, що в розрахунку на одну особу становить 1084,3 дол. США [6]. Середнє значення надходжень інвестицій у 2011 р., в порівнянні з 2001 р., зросло майже в 11 разів і становить 1828,2 млн дол. США, але наявна тенденція до збільшення розриву між мінімальним та максимальним значеннями надходження інвестицій і у 2011 р. становить сотні разів. Стійке зростання обсягу надходжень спостерігається у період 2001 – 2005 рр., з 105,3 % до 186,7 % відповідно, тоді як у 2006 р. відбулось скорочення прямих іноземних інвестицій на 58,8 % (з 186,7 % у 2005 р. до 127,9 % у 2006 р.). У 2007 р. темп зростання ПІІ склав 136,7 %, що на 8,8 % більше в порівнянні з попереднім роком. Порівнюючи потоки ПІІ у 2004 р., 2006 р. та 2011 р. з базовим 2001 р. тенденції, звичайно, позитивні, але починаючи з 2007 р. і до 2010 р. спостерігається скорочення надходжень інвестицій на 24,8 % (з 136,7 % до 111,9 % відповідно).

Оскільки виявлені тенденції у темпі росту ПІІ в національну економіку в цілому - це середньозважена величина регіональних темпів, які можуть суттєво різнитися. Варто детально розглянути надходження ПІІ в регіони країни. Структури ПІІ в розрізі регіонів представлено у табл. 1.

Таблиця 1.

Структура прямих іноземних інвестицій в розрізі регіонів України за 2001-2011 рр., %

Регіони	Роки										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Україна	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Закарпатська	2,37	2,33	2,67	2,70	1,55	1,37	1,17	1,00	0,91	0,81	0,71
Львівська	3,51	4,02	4,49	3,96	2,53	2,38	2,84	2,69	2,99	2,80	2,75
Івано-Франківська	1,02	1,28	1,41	1,34	0,81	0,85	1,37	1,40	1,59	1,14	1,25
Тернопільська	0,50	0,49	0,42	0,41	0,23	0,21	0,17	0,16	0,17	0,13	0,13
Волинська	1,07	0,98	1,27	1,08	0,67	1,26	1,33	0,76	0,83	0,49	0,49
Хмельницька	0,47	0,52	0,69	0,74	0,46	0,43	0,44	0,39	0,55	0,41	0,38
Рівненська	1,05	0,93	0,80	0,79	0,65	0,67	0,90	0,85	0,77	0,69	0,60
Чернівецька	0,28	0,30	0,30	0,27	0,17	0,17	0,17	0,17	0,15	0,14	0,13
Луганська	0,86	0,94	0,85	1,62	1,59	1,32	1,24	1,11	1,59	1,53	1,55
Донецька	7,35	7,11	6,42	5,85	3,64	4,19	4,59	4,29	4,09	5,08	5,09
Харківська	3,30	3,01	4,02	4,28	2,88	4,55	4,33	4,52	5,20	6,06	5,56
Запорізька	6,74	6,70	6,67	5,37	3,54	3,04	2,75	2,50	2,29	2,13	1,98
м Севастополь	0,34	0,28	0,35	0,74	0,65	0,67	0,56	0,45	0,40	0,34	0,34
Одеська	5,17	5,32	5,59	5,72	3,55	3,33	2,98	2,72	2,60	2,47	2,47
Херсонська	0,99	1,01	0,95	0,83	0,65	0,59	0,59	0,54	0,49	0,45	0,42
Миколаївська	1,33	1,18	2,57	0,84	0,73	0,52	0,46	0,45	0,41	0,37	0,32
Автономна Республіка Крим	3,58	3,56	3,44	3,66	2,89	2,80	2,55	1,82	1,79	1,82	2,36
Житомирська	0,84	1,06	1,14	0,91	0,72	0,71	0,69	0,59	0,59	0,58	0,69
м Київ	33,8	34,0	30,9	31,6	28,6	32,6	39,5	47,2	48,0	48,7	49,5
Київська	9,08	7,73	6,95	5,77	4,02	4,20	3,79	3,78	3,81	3,60	3,48
Сумська	2,78	2,34	2,08	1,49	0,98	0,73	0,61	0,44	0,61	0,80	0,73
Чернігівська	1,18	1,12	1,12	1,06	0,58	0,38	0,33	0,29	0,22	0,21	0,20
Вінницька	0,60	0,87	0,89	0,73	0,47	0,50	0,52	0,45	0,46	0,46	0,46
Черкаська	1,20	1,52	1,44	1,35	0,59	0,54	0,59	0,47	0,56	0,65	0,58
Кіровоградська	0,79	0,69	0,86	1,18	0,40	0,32	0,24	0,23	0,21	0,15	0,15
Полтавська	3,28	2,79	2,60	2,32	1,66	1,47	1,25	1,45	1,13	1,23	1,42
Дніпропетровська	6,47	7,83	9,04	9,07	34,7	30,1	24,1	19,2	17,6	16,7	16,2

Примітка: складено та розраховано за даними [6-7]

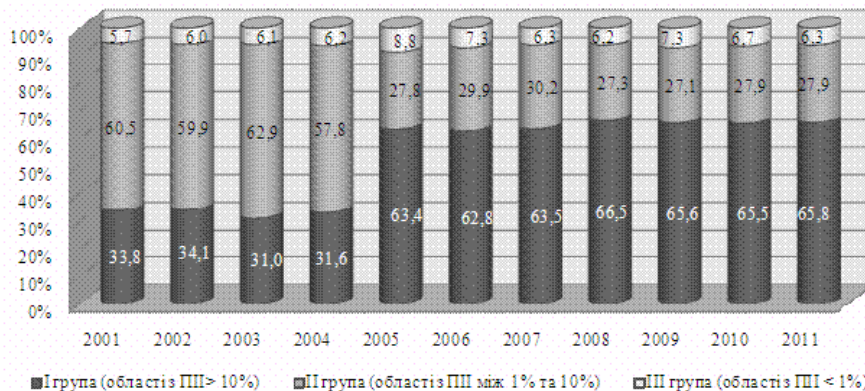
Впродовж 2008-2011 рр. кардинальних зрушень у потоці інвестицій немає: значення середнього темпу надходжень інвестицій знижується з 109,4 % у 2008 р. до 108,48% у 2011 р., темпи, які були наявні до 2008 р. не відновилися (середній темп зростання обсягу надходжень ПІІ у 2001 р. – 124,6 %, у 2004 р. – 143,4 %, у 2006 р. - 126,5 %, у 2007 р. - 135,1 %); частка областей зі скороченням ПІІ коливається в межах 4-8 областей. Отже, проведені дослідження демонструють значні диспропорції у вхідних інвестиційних потоках, але важко одразу визначити основні тенденції, регіони-лідери та зміни, які відбулися протягом аналізованого періоду. Проведемо групування регіонів України за часткою прямих іноземних інвестицій на три групи. На наш погляд, доцільно розділити регіони на такі групи: до першої групи входять регіони, які залучили більше 10% від загального обсягу ПІІ, до другої – регіони, в які надійшло ПІІ в межах від 1 % до 10 %, а до третьої групи віднесли регіони, де частка ПІІ складала менше 1% (табл. 2, рис. 1).

Таблиця 2.
Групування областей України за часткою прямих іноземних інвестицій за 2001-2011рр., %

Групи областей	Роки										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I група (області з ПІІ > 10%)	33,8	34,0	30,9	31,6	63,4	62,8	63,5	66,4	65,6	65,4	65,7
Кількість областей у I групі, шт.	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2
II група (області з ПІІ між 1% та 10%)	60,4	59,9	62,9	57,8	27,8	29,9	30,1	27,3	27,07	27,87	27,93
Кількість областей у II групі, шт.	17	17	17	17	10	11	12	11	10	10	10
III група (області з ПІІ < 1%)	5,68	6,02	6,10	6,24	8,76	7,28	6,28	6,25	7,32	6,68	6,30
Кількість областей у III групі, шт.	9	9	9	9	15	14	13	14	15	15	15

Примітка: складено та розраховано за даними [6-7]

У 2001 р. та 2004 р. до I групи областей входять лише місто Київ. З 2006 р. в цю групу доєдналася і Дніпропетровська область з показником частки ПІІ 30,17 %, до 2011 р. він знизився до 16,22 %, а частка м. Києва зросла з 32,64 % у 2006 р. до 49,55 % у 2011 р. До другої групи входили у 2001 р. та 2004 р. 17 областей, діапазон значень коливався від 9,08 % до 1,02 %, ситуація у період 2006-2011 рр. значно змінилася, до цієї групи входять від 10 до 11 областей з часткою від 6 % до 1 %. У третю групу увійшли всі решта регіонів, які залучили менше 1 % ПІІ, їх кількість у групі зросла з 9 областей у 2001 р. та 2004 р. до 15 областей у 2011 р.

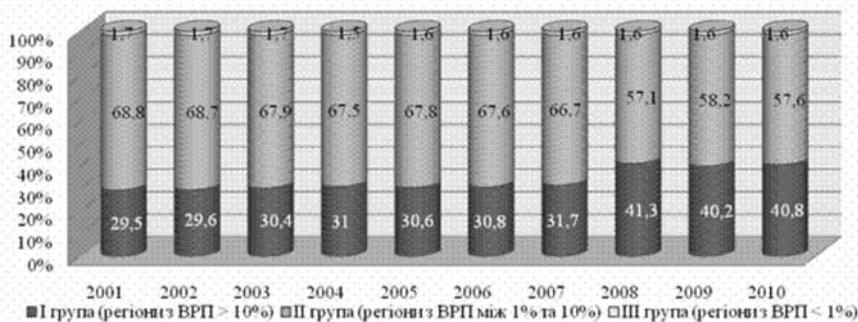

Рис. 1. Групування областей України за часткою прямих іноземних інвестицій за 2001-2011рр., %
Примітка: складено та розраховано за даними [6-7]

Регіональна структура надходження ПІІ демонструє «поляризацію» інвестицій (65,8 % від загального обсягу інвестицій надходять у м. Київ та Дніпропетровську область), що свідчить про диспропорцію у розвитку регіонів країни. До восьми регіонів: Дніпропетровської, Харківської, Донецької, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької, АР Крим та до м. Київ надходить найбільше всього інвестицій – 89,7 відсотки всіх залучених прямих іноземних інвестицій у 2011 р. Це саме ті регіони, які на сьогодні вже є економічно розвинутими та найбільш привабливими для іноземних інвесторів.

Досліджуючи темпи зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у регіони України, слід звернути увагу на те, що кожного року є ряд областей в яких відбулося скорочення надходжень інвестицій. Динаміка зростання ПІІ в більшості областей є не постійною та значно коливається і потребує детальних подальших досліджень динаміки темпу зростання ПІІ та аналізування потоку інвестицій. Траєкторія темпів зростання обсягів прямих іноземних інвестицій України внаслідок диференціації регіональних темпів формує широкий потік, який міняє свій напрям з нерівномірною щільністю.

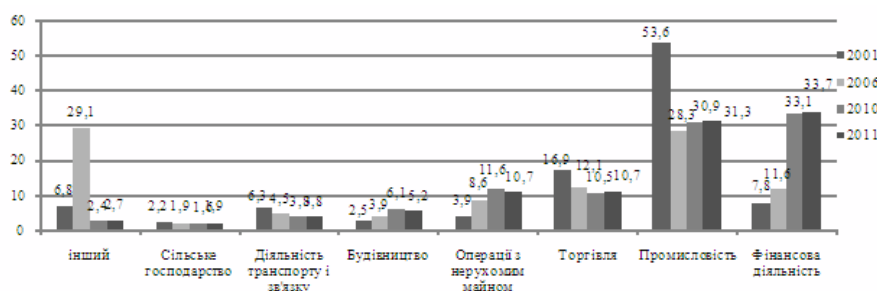
Така диспропорція регіонів зберігається і за іншим дуже важливим макроекономічними показниками, підтвердженням цього є результати розподілу на аналогічні три групи регіони України за показником ВВП (рис. 2).

Рис. 2. Групування регіонів України за часткою валового регіонального продукту за 2001 - 2010 рр.
Примітка: складено та розраховано за даними [6-7]

Протягом 2001 – 2007 рр. I групу складали лише два регіони України – м. Київ та Донецька область з питомою вагою 29,5 – 31,7%, тоді як з 2008 р. до цієї групи увійшов ще один промислово розвинений регіон України – Дніпропетровська область й, відповідно, питома вага групи становить 40,8 – 41,3%. До другої групи входять 23 області у 2001 – 2007 рр., а з 2008 р. – 22 області з питомою вагою 57,6%, що знизилась на 11,2 відсоткові пункти за період дослідження. Стабільно протягом 2001 – 2010 рр. до третьої групи входять два регіони України – м. Севастополь та Чернівецька область з питомою вагою 1,5 – 1,7%. Таким чином, асиметрія в економічному розвитку полягає в наступному: майже половина (40,8%) валового регіонального продукту створюється лише трьома регіонами України (Дніпропетровська, Донецька області та м. Київ), тоді як інші 24 регіони країни – створюють іншу половину валового регіонального продукту.

Як повідомляє Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [6], що структура, за формами залучення іноземного капіталу за період 2002-2011 роки, значно змінилася, у 2001-2004 рр. внески у вигляді рухомого і нерухомого майна становили від 28 до 36 відсотків. На сьогодні в структурі акціонерного капіталу нерезидентів домінують вкладення в грошових внесках. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. У 2011 р. на підприємствах промисловості зосереджено 31,3 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, у фінансових установах – 33,7 % (рис. 3).

Рис. 3. Розподіл прямих іноземних інвестицій за основними видами економічної діяльності у 2010-2011 рр., у % до загального обсягу інвестицій
Примітка: складено та розраховано за даними [6-7]

У 2011 році інвестиції надійшли з 128 країн світу. У десятку основних країн-інвесторів, на які припадає понад 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр - 12,7 млрд дол. США, Німеччина - 7,4 млрд дол. США, Нідерланди - 4,8 млрд дол. США, Російська Федерація - 3,6 млрд дол. США, Австрія - 3,4 млрд дол. США, Великобританія - 2,5 млрд дол. США, Франція - 2,2 млрд дол. США, Швеція - 1,74 млрд дол. США, Віргінські острови (Британія) - 1,6 млрд дол. США і США - 1,0 млрд дол. США. Прямі інвестиції з України здійснено до 47 країн світу, переважна їхня частка спрямована до Кіпру [11]. Незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів.

Як стверджують Л.О. Петкова та В.В. Проскурін, що основу мотивації іноземного інвестора на розміщення капіталу за кордоном складають: порівняно нижчі витрати (вартість робочої сили, особливості податкової системи, субсидування, якість інфраструктури, в тому числі фінансового ринку); можливості збуту продукції (характеристики місцевого ринку, зокрема потенціал його зростання, міжнародна відкритість країни); особливості культури, мови, політичного ризику у країні [8, с.466].

Думки вчених, щодо проблем та бар'єрів активізації інвестиційної діяльності охоплюють великий спектр причин формування несприятливого інвестиційного середовища. Ось, наприклад, В.Г. Федоренко, М.П. Денисенко [3, с. 7], відзначають, що в Україні функціонує досить розгалужена інвестиційна інфраструктура, але вади вітчизняного законодавства і недостатня підтримка з боку держави не сприяють високій ефективності цієї інфраструктури. Створення сприятливого інвестиційного клімату насамперед, пов'язане з чітким регулюванням інвестиційної діяльності. Структурна перебудова, оновлення і розвиток економіки України на сьогодні залежить від ефективності інвестиційної діяльності, яка зараз, на жаль, має недостатні обсяги [1, с. 29].

Отже, як зазначає В.Я. Швець, Г.В. Баранець, Н.Ф. Єфремова [9, с. 32], сьогодні питання полягає в тому, чи залишиться Україна постачальником сировини на світовий ринок та імпортером високотехнологічної продукції або отримає статус передової науково-технічної країни і розвинутої індустріальної держави. На думку провідних економістів, вирішення цього питання полягає у розробленні та реалізації інвестиційно-інноваційної політики, і перш за все, в оброблювальних галузях промисловості.

На думку Н.П. Москалюка, існує проблема координації інвестиційної діяльності на загальнодержавному рівні та підкреслюється важливість опосередкованого регулювання у цій сфері «...у ситуації, яка склалася в національній економіці, нереально розраховувати на підсилення прямої участі держави в інвестиційній діяльності, через недостатню наповненість бюджету інвестиції з боку центральної і регіональної влади дуже обмежені. Таким чином, підсилюється необхідність загальнодержавної координації інвестиційної діяльності на всіх рівнях господарювання, розширення сфери опосередкованого регулювання інвестицій, зокрема, шляхом широкого використання фінансово-кредитних важелів та фіскальної політики» [10, с.657]. Такої ж думки і А.А. Пересада [11, с.466] стверджуючи, що основною проблемою активізації іноземного інвестування є макроекономічна нестабільність та неефективність дії комплексу важелів регулювання інвестиційної діяльності.

У Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки визначено, що основні причини низької інвестиційної активності, є [12]:

- несприятливі умови для інвестування, зокрема, недосконале законодавство з питань захисту права власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, провадження підприємницької діяльності та здійснення контролю за нею;
- недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, неналежним чином розвинута система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій;
- нерозвиненість інвестиційного ринку та інфраструктури;
- відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні.

Якщо порівнювати виявлені тенденції по Україні загалом та по регіонах, можна зробити висновок, що вони не співпадають, а в деяких регіонах спостерігається кардинально інша ситуація. Ось, чому варто зосередити увагу на детальному дослідженні та оцінці регіональної структури прямих іноземних інвестицій, оскільки виявлені тенденції темпів зростання ПІІ в Україну в цілому не відображають регіональні тенденції, а навпаки дуже різняться.

Будь-які заходи, які вживаються владою різних рівнів для подолання визначених проблем, мають спрямовуватися на досягнення чітко визначеної мети, в іншому разі вони втрачають свою важливість, а їх результативність не плыватиме на загальний результат. Проблеми та бар'єри у сфері інвестиційної діяльності повинні вирішуватися зважаючи на їх першочерговість та гостроту в сучасних умовах і, відповідно, до визначених пріоритетних напрямів впливу формуються заходи, які спрямовані на досягнення визначеної цілі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Оскільки кожний регіон має свої особливості, які пов'язані з веденням господарської діяльності, пріоритетними напрямками розвитку, кліматично-природничими умовами, розвитком технологій та трудовим потенціалом, тощо необхідно зосередити увагу на дослідженні кожного окремого регіону. Подальший збалансований та пропорційний соціально-економічний розвиток території держави в сучасні інвестиційні ситуації залежить від правильності дій та ефективності використання інвестиційних інструментів місцевими органами влади. Проведені дослідження демонструють, що переломним моментом у тенденції до зростання темпів надходження прямих іноземних інвестицій став 2008 р., рік - початок світової фінансової кризи, яка відбулася і на українській економіці. Хоча і присутній приріст інвестицій загалом по Україні, але така тенденція не є аналогічною у всіх регіонах країни; наявна нестабільність у нарощуванні темпів ПІІ, регіони-лідери за надходженням інвестицій в одному році можуть зменшитися на останній місяці у наступному. Структура надходження ПІІ демонструє наявну «поляризацію» інвестицій (65,77 % від загального обсягу інвестицій надходять у м. Київ та Дніпропетровську область), що свідчить про диспропорцію у розвитку регіонів країни. Для суттєвих змін у напрямі залучення іноземних інвестицій, активізації інвестиційної діяльності та підвищенні дієвості механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного середовища необхідно зосередити увагу на використанні нових та ефективних інструментів планування та регулювання, формуючи підґрунтя для збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Література:

1. Голубятніков В.Т. Інвестиції та регіональна проектна діяльність [Текст] : навч. посіб. / В.Т. Голубятніков, П.Д. Лазар, Н.В. Голубятнікова, К.В. Савченко ; за заг. ред. доц. В.Т. Голубятнікова. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 250 с.
2. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації: монографія / В. С. Кравців, М. І. Мельник, В. Б. Антонов ; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. — Л., 2011. — 366 с.
3. Федоренко В.Г., Проценко Т.О., Солдатенко В.В., Степанов Д.В. Економічні та організаційно-правові аспекти іноземних інвестицій в Україні : монографія. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2004. – 398 с.
4. Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції: монографія / М.П. Бутко, О.Ю. Акименко ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. — Ніжин: Аспект-Поліграф, 2009. — 232 с.
5. Формування механізму стимулювання економічного розвитку регіонів: монографія / Н. Д. Свірідова, І. В. Заблюдська, В. О. Василенко, В. В. Третяк, С. С. Лискова ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ: Ноулідж, 2012. — 266 с.
6. Інвестиційна ситуація на Львівщині / Головне управління статистики у Львівській області; за ред. проф. С.О. Матковського – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2011. – 129 с.
7. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності / Державний комітет статистики України; за ред. Л.М. Овденка – Київ: Державний комітет статистики України, 2008. – 51 с.
8. Петкова Л.О., Проскурін В.В. Муніципальні інвестиції та кредити. // [Електронний ресурс] / Петкова Л.О., Проскурін В.В. — К., 2006. — 158с. — (Серія Навчальні програми для працівників місцевого самоврядування; Кн.9). Режим доступу - <http://users.i.com.ua/~zddm/RUSSIAN/INVBOOK/parts/autors.htm>.
9. Швець В.Я., Баранець Г.В., Єфремова Н.Ф. Інвестування: навч. посіб. / Швець В.Я., Баранець Г.В., Єфремова Н.Ф. – Дніпропетровськ: ДДТУ, 2011. – 459 с.
10. Державна інвестиційна політика в умовах стабілізації національної економіки Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / Н.П. Москалюк; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2002. — 19 с. — укр.
11. А.А. Пересада. Управління інвестиційним процесом. - К.: 2002. – 472.
12. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки: Розпорядження КМУ від 29 вересня 2010 р. № 1900-р. – Режим доступу: // www.rada.gov.ua.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2013 р.